

İstanbul mebusları Andre Vahram Bayar ve Hâdi Hüsman'ın, hususi müessese ve ticarethanelerde çalışan memur ve müstahdemlerin öğle yemek tatilleri hakkında kanun teklifi ve Dâhiliye ve Çalışma encümenleri mazbataları (2/537)

3 . VI . 1953

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

Hususi müessese ve ticarethanelerde çalışan memur ve müstahdemlerin öğle yemek tatilleri hakkında hazırladığımız kanun teklifini esbabı mucibesıyla birlikte ilişik olarak takdim ediyoruz. Gereğinin yapılmasına müsaadelerinizi saygılarımızla arz ederiz.

İstanbul Mebusu
Dr. A. V. Bayar

İstanbul Mebusu
H. Hüsman

GEREKÇE

Ankara, İstanbul, İzmir ve daha buna benzer büyük şehirlerimizde İş Kanununun şümülüne girmiyen ve hususi teşebbüsler eliyle idare edilen müesseselerde çalışan memur ve müstahdemlerin günün erken saatlerinden başlamak üzere her gün geç vakitlere kadar fâsılasız çalışmaktadırlar.

Arasız çalışma mecburiyeti altında bu vatandaşlar öğle vakitleri ne yemek yiyebilmekte, ne istirahat edebilmekte ve ne de evlerinin günlük ihtiyaçları ile alâkalı mübrem ve zaruri hizmetlerini görebilmektedirler.

Haklı olarak zaman zaman şikâyetlerini dinlediğimiz bu kabîl iş sahibi vatandaşların da memurlar ve İş Kanununun tatbik edildiği müesseselerde çalışan emsali müstahdemler gibi öğle yemeği tatilinden istifade ettirilmesi düşünülerek kanun teklifimiz bu maksatla hazırlanmıştır.

Dahiliye Encümeni mazbataı

T. B. M. M.

Dahiliye Encümeni

Esas No. 2/537

Karar No. 81

9 . VI . 1953

Yüksek Reisliğe

İstanbul mebusları Andre Vahram Bayar ve Hâdi Hüsman'ın, hususi müessese ve ticarethanelerde çalışan memur müstahdemlerin öğle yemek tatilleri hakkındaki kanun teklifi, teklif sahibinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü.

Komisyonumuzun 31 . I . 1953 tarihindeki 34 numaralı Kararında, gösterilen mucip sebeplerle

İzmir Mebusu Pertev Arat'ın, bu mevzua dair kanun teklifi komisyonumuzca reddedilmiştir.

Evvelce reddedilmiş olan kanun teklifi ile aynı mahiyette görülen, müzakere mevzuu teklifin de İctüzüğün 77 ne maddesi gereğince reddine karar verildi.

Havalesi gereğince Çalışma Komisyonuna

tevdî buyurulmak üzere Yüksek Riyasete sunulur.

İçişleri Encümeni Reisi

Edirne

R. Nasuhioğlu

Sözcü

İzmir

Muhalifim

P. Arat

Afyon K.

A. Veziroğlu

Bursa

R. Aybar

Amasya

K. Eren

Çoruh

Z. Ural

Reisvekili

Bursa

N. Yılmaz

Kâtip

Muğla

Y. Başer

Balıkesir

S. Başkan

Erzurum

M. Zeren

İstanbul

C. Türkgeldi

Kütahya

B. Besin

Samsun

M. Özkefeli

Van

İ. Akın

Kırklareli

F. Üstün

Niğde

F. Ecer

Sivas

E. Damalı

Kütahya

Y. Aysal

Ordu

F. Boztepe

Trabzon

H. Orhon

Yozgad

Avni Doğan

İmzada bulunamadı

Zonguldak

A. Yurdabayrak

Çalışma Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Çalışma Encümeni

Esas No. 2/537

Karar No. 9

15 . II . 1954

Yüksek Reisliğe

İstanbul mebuslarından Andre Vahram Bayar ve Hâdi Hüsman'ın, hususi müessese ve ticarethanelerde çalışan memur ve müstahdemlerin öğle yemek tatili hakkındaki 2/537 esas sayılı kanun teklifi dosyası 9 . VI . 1953 tarihinde komisyonumuza havale edilmiş olup Çalışma, İçişleri vekâletleri temsilcileriyle teklif sahiplerinden İstanbul Mebusu Hâdi Hüsman'ın da hazır buldukları sırada müzakere edildi.

Memurlar ile İş Kanununun şümülü dâhiline giren iş yerlerinde çalışanlar öğle dinlenmesi rejiminden istifade etmektedirler. Hususi müessese ve ticarethanelerde çalışan memur ve müstahdemler bundan mahrumdurlar.

Arasız veya günün muayyen olmıyan saatlerinde hiçbir usul ve nizama uymıyan ara vermeler gerek işçinin sağlığı ve gerekse psikolojisi üzerinde kötü tesirler icra edebileceği malûm bir keyfiyettir.

Bu kanun teklifinin kabul edilmesiyle öğle yemek tatili ve istirahati rejiminde açık kalmış olan mühim bir boşluğun doldurulabilmesi ve muvazatın temini mümkün görülmüş, vekâletler temsilcilerinin de aynı fikir ve mütalâalara iştirak etmişler, tümü kabul edilerek maddelerin görüşülmesine başlanmıştır.

Teklifteki 1 nci madde, bu rejimin tatbiki

bakımından 50 bin ve daha fazla nüfusu kıstas olarak almıştır. Mer'î Öğle Tatili Kanununda 10 bin nüfus kabul edilmiş olduğundan ve gayeye daha uygun bulunduğundan komisyonumuzca aynı 10 bin nüfus kıstası kabul edilmiştir.

Gerek 1 nci ve gerekse 2 nci madde gayet umumi ve şümulü bir şekilde yazılmış olduğundan tatbikatta birçok müşküllerin doğabileceği göz önünde tutulmuş, bundan dolayı kanun teklifinin maksadı ve ruhuna hâlel gelmeden bu iki maddenin mütâaddit maddeler, bentler, fıkralar haline getirilmesi uygun görülmüştür. Vuzuh ve kanun tekniği bakımından yapılan değişikliğe ilâveten 7 nci madde olarak bir de müeyyide maddesi konmuştur.

Bu suretle teklif 10 maddelik kanun teklifi halîne getirilmiş ve bu suretle kabul edilmiştir.

Yüksek Meclisin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Çalışma Encümeni Reisi ve bu

Mazbata Sözcüsü

Manisa

N. Körez

Kütahya

A. Kavuncu

Zonguldak

C. Kıpcak

Kâtip

İstanbul

İ. Altınel

İstanbul

A. Topcu

İSTANBUL MEBUSLARI ANDRE VAHRAM
BAYAR VE HÂDİ HÜSMAN'IN TEKLİFİ

*Hususi müesseseler ve ticarethanelerde çalışan
memur ve müstahdemlerin öğle yemek tatil-
leri hakkında kanun teklifi*

MADDE 1. — Nüfusu 50 bin ve daha fazla olan bilûmum şehir ve kasabalarda alelûmum hususi fabrika, imalâthane, tezgâh, dükkân, mağaza, yazıhane ve ticarethanelerle sınaî ve ticarî bilûmum hususi teşebbüsler elinde işliyen müesseselerde çalışan tezgâhtar, kâtip, muhasip, işçi ve benzeri sair müstahdemler her gün öğle vakitlerinde bir buçuk saat yemek tatili yaparlar.

MADDE 2. — Bunlardan gıda maddeleri satanlarla eczane, lokanta gibi halkın umumî ihtiyaçları ile alâkalı ticarethane ve müesseselerde çalışanların yemek tatillerinin zamanı ve mevsimî göre müddeti mahallin en büyük mülkiye âmirinin tasvibiyle belediye meclisleri tarafından tâyin ve tesbit olunur.

ÇALIŞMA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Öğle Dinlenmesi kanunu lâyihası

MADDE 1. — Nüfusu on bin ve daha fazla olan şehir ve kasabalardaki fabrika, imalâthane, mağaza, dükkân, yazıhane, büro ve bunların benzerleriyle bilûmum ticarî ve sınaî müesseselerde çalıştırılan işçilere ve diğer müstahdemlere bir saatten aşağı olmamak üzere öğle dinlenmesi verilmesi mecburidir.

Dinlenme devresinin başlama ve bitme saatleri, mevsimlere göre, o mahallin Belediye Meclisi tarafından tesbit ve ilân olunur.

MADDE 2. — Dinlenme devresinin devamı müddetince iş yerlerinin kapalı kalması şarttır.

Bu devre içinde müstahdem ve işçiler serbest olup, isterlerse, iş yerlerinden ayrılabilirler.

MADDE 3. — Birinci maddede yazılı yerlerden :

a) Halkın yeme ve içmesiyle alâkalı maddeleri satanların,

b) Eczanelerin, umumun yıkanıp temizlenmesine, yatıp kalkmasına veya eğlenmesine mahsus bulunanlarla her nevi lokanta, gazino, kahvehane ve benzerlerinin,

c) Garaj, akar yakıt satış istasyonları gibi seyrüseferle alâkalı olanların, öğle dinlenmesini hangi saatlerde ve ne şekilde tatbik edecekleri birinci maddede yazılı makam tarafından tesbit ve ilân olunur.

Bu maddenin (b) ve (c) fıkralarında gösterilen yerlerin dinlenme devresinin devamı müddetince kapalı kalmaları mecburiyeti olmayıp ancak, buralarda çalışan işçi ve müstahdemlerin öğle dinlenmeleri, münavebe suretiyle temin olunur.

MADDE 4. — İş Kanununa tâbi bulunan iş yerlerinde çalışan «işçiler» hakkındaki öğle dinlenmelerinin tatbikine bahsi geçen kanunda yazılı hükümler dairesinde devam olunur.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerinin tatbiki müstahdem ve işçi kazançlarının ve bu

kimselere ait sair hakların daha aşağı hadlere indirilmesi için sebep tutulamaz.

MADDE 6. — Bu kanunda yazılı bulunan hükümler işçi ve müstahdemlere öğle dinlenmesi verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlıyan kanun, mukavele, âdet ve teamüllerden doğan haklara hâlel getirmez.

MADDE 7. — Bu kanun hükümlerine muhalif olarak müstahdem ve işçilerine öğle dinlenmesi yaptırmıyan veya (2) nci maddede yazılı hükme aykırı olarak dinlenme devresinde dükân, mağaza ve müesseselerini kapatmıyan iş veren veya iş veren vekilleri hakkında yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur.

Bu kanunun 5 nci maddesine muhalif hareket eden iş veren veya iş veren vekiline müstahdem veya işçi kazançlarının veya bu kimselere ait sair hakların daha aşağı hadlere indirilmesinden dolayı müstahdem veya işçilerin uğradıkları zararın iki misli tutarında hafif para cezası hükmolunur.

MADDE 8. — Bu kanun hükümlerinin nüfusu on binden az şehir ve kasabalarda dahi tatbiki mahallî belediye meclislerinin karar ve ilânına bağlıdır.

MADDE 9. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 10. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Dahiliye Vekili yürütür.